

mák játszák a vezetős szerepet és ezért a Grosschmid tanításainak az igazi érvényesülése akkor fog elkövetkezni, amikor az élet ismét megnyugszik és az individium jelentősége ismét megnövekedik. És ezen a füzőponton keresztül fonódik egybe Magyarország boldogulásának jövő sorsa.

A Magyar Jogászegylet „Sichermann Bernát Alap”-jának kura-tóriuma a „Devizakorlátozások magánjoga” címen kiírt pályázatra be-érkezett 7 munka közül a „Vándor”-jeligéjű műnek az 1500 pengős első díjat, az „Új utak” jeligéjű műnek az 500 pengős második díjat. ítélte oda s az „Igazság és világosság” jeligéjű művet 450 pengős har-madik díjban, a „Parerga” jeligéjű művet pedig dicséző elismerésben részesítette. A bírálóbizottsági jelentés közzététele s a jeligés levelek felbontása a Magyar Jogászegylet teljes ülésében, valószínűleg szept-ember végén fog megtörténni. A III. díjban és az elismerésben részesített művek jeligés levelei azonban csak a szerzők jelentkezése ese-tén és hozzájárulásukkal bontatnak fel. A pályaművek szerzői, vagy megbízottaik a benyújtáskor kapott átvételi elismervények visszaadása ellenében a kuratórium titkáránál (Budapest, Akadémia u. 18. IV. 15. tel.: 114—396) előbb is átvehetik pályaműveiket. A bírálóbizottság ajánlja a szerzőknek, hogy az 1936. vége óta bekövetkezett fejlemé-nyeknek és változásoknak, valamint a titkárnál megtudható bírálói észrevételeknek figyelembevételével dolgozzák át s egészítsék ki mun-káikat azok netaláni kinyomatása előtt. Az átdolgozásnak a pályadíj odaítélése utáni megtörténtét a munka előlapján, vagy előszavában szíveskedjenek kiténtetni. Az első díjat nyert mű szerzője is szabadon rendelkezhetik művével. A pályázati feltételekben érzésben foglalt kor-látozás alól a Magyar Jogászegylet elnöke a kuratórium javaslatára felmentést adott.

IRODALOM.

Az érdekkutatásról. (Magánjogi tanulmány. Irta: dr. Kauser Lipót). Irodalmunkban témaként az érdekkutató jogutdomány Nizsalovszkynak a debreceni egyetem sorozatában megjelent tanulmányá-ban szerepel. Itt-ott történt az érdekkutató irányzatra utalás, a tübingai iskola egyik-másik követőjének könyvéből vett idézet is olvasható hébe-hóba, de rendszeres megbeszélésben eddig az irány-zat Nizsalovszky említett tanulmányait leszámítva, nem részesült. Minden esetre figyelmet érdemlő tehát Kauser tanulmánya, amely nyílt szembehelyezkedés, helytelenítő kritika az érdekkutató jogtu-dománnyal szemben.

Kauser érdekes egyéniség. Erős, filozófikus hajlamu és színe-zetű, ezen belül a logikára esküvő és a logikára építő gondolkodó.

A jogtudomány, még akkor is, ha a mindenkor adott jogszabályok tartalmi felfejtésével azonosítjuk, nem lehet tiszta logikum és főként nem abstract logikum. Aki a jogtudomány feladatát arra szorítja, hogy a tételes jogszabályanyagból levezesse merőben logikai úton az élő jog tartalmát, a jogot legnagyobb erejétől az életviszonyok rendezési céljának irányítótul való felhasználásától fosztja meg. A jog több mint egy zárt logikai rendszer- és a jog teljes tudatossággal kénytelen megtagadni, megtörni a logikai úton előálló, az adott fogalmakból, az adott tételes szabályokból logikai úton nyílegyenesen folyó eredményt. Elég utalni a singularis jogtételek létesítésére, melyek *contra tenorem rationis* — a logikai következményektől elhajolván — rendeznek el bizonyos életviszonyokat és említjük meg a *summum ius summa iniuria* sóhajának ezernyi változatban előforduló aktualitását. Kauser felfogásának alapvető sajátossága — igénytelen nézetünk szerint egyben hibája, hogy a logikának nem hogy vezető szerepet, de egyeduralmat kíván juttatni, amit még növel az, hogy ezt az egyeduralmat az abstract — a törvényben nem említett életkörülményeket tudatosan elhanyagoló, sőt elhanyagolandó — logika számára követeli.

Kauser tanulmányának felépítése egy módszerei — ha úgy tesszük, logikai — hibában szenved. Az adott viszonyok mellett, hogy t. i. a magyar jogászai közvélemény igen kevésé tájékozott az „*Interessen iurisprudenz*“ irodalmában, annak alapvető munkáit is csak igen gyéren ismerik — „logikus“ volna, hogy a témával foglalkozó író az *Interessen iurisprudenz* irányának lényegét legalább röviden összefoglalva ismertesse. (Már is adalék arra, milyen káros, ha az „adott viszonyokat“ valaki nem veszi figyelembe.) A tanulmány már neki indulásában is megmutatja, hogy szerző — ezt a szót kell használni — ellenségesen kezeli témáját. Kiindul egy magyar bírói ítéletből, mely szerző felfogásának szemmel láthatólag nem felelt meg — és ezért az ítéletért az *Interessen iurisprudenz* tudományát vonja felelősségre. Idézi a budapesti ítélőtábla ítéleti indokolásának egy kikapott részletét. Nem lesz sértő a kir. ítélőtábla eljárására az a feltevés, hogy az *Interessen iurisprudenz* irodalmát valószínűleg csak kis mértékben ismerik és hogy bizonyára meglepetéssel fogják tudomásul venni, hogy szóbanforgó ítéletük az *Interessen iurisprudenz* szellemét nagy mértékben szívta magába. Szerző egyenesen ezen az ítéleten keresztül kíván az *Interessen iurisprudenz* ellen hadakozni. Azért, mert az ítéletben az „érdek“ szó is előfordul, aligha állítható komolyan, hogy az ítélet az *Interessen iurisprudenz* szellemi légkörében teremtődött, még kevésbé, hogy az ítélet a rendszer megbeszélésére indokolt alkalmat szolgáltatató „*leading case*“ lenne a magyar érdekkutató irányzatban.

Kauser kritikájának kiinduló pontja az érdeke fogalmának tisztázása. Idézi Hecket, a tübingai iskola fejét, hogy az érdeke pszichikai jelenség, az egyén lelki életének jelensége, mely tehát tárgyi léttel

nem bir. Bár idézi Müller-Erbachot, az iskola egy kitünő képviselőjét, aki hangsúlyozza, hogy a jog számára az objectív (tipizált, általános) érdek a fontos — kritikája tisztán a philosophiai keretek között mozog — ezen belül is a logikai ellenvetéseknek jut a legnagyobb tér. Nem vitatkozunk a szerzővel, hogy az érdek fogalmi elemzése bölceletilag hibát tüntet fel; beérjük azzal, hogy a netáni bölceleti aggályosság ellenére a joggyakorlatban az érdek után igazodás — jó iránytű, amely a helyes révbe juttat. Ugyanezt a tudománytalanságot engedjük meg magunknak, mint egy ismert anekdota szerint az ügyvéd tette, aki ellenfelének teoretikus fejtegetéseire azzal felelt, hogy álljon bármikép a dolog — ő hivatkozik két tanura, akik az ő tényállításait igazolni fogják.

Az érdekkutató jogtudományi iskola lényege: a jog nem merő logikai rendszer, a jogszabályok nem egy logikai következtetési műveletnek a kiindulópontjai. A jog az életviszonyoknak a helyesség, célszerűség szerinti elrendezése. Minden jogszabály: egy helyességi, a legcélszerűbbet kereső megoldás, vagy esetleg megoldási kísérlet, törekvés valamely életviszony elrendezésére.

A célszerűség nem az egyes személyre tekint, a célszerűség az összességet tartja szem előtt. Ami az összesség boldogulása előrejutása érdekében kívánatos — az „célszerű“ — az ilyen értelemben vett célszerűséget szolgálja a jog. A tulajdonjog intézménye nem egy tulajdonosnak szól — a tulajdonjog léte, minden irányban védelme azon alapszik, hogy a társadalmi lét a tulajdonjog védelmét igényli. A tulajdonjog védelme ébreszti fel az igyekezetet a munka elvégzésére, mert ez a védelem nyújtja a munkaeredmény élvezetének lehetőségét. A kisebb jelentőségű részletszabályok is mind betorkolnak abba a folyamba, hogy az ily tartalommal kiépített jogrend az emberiség jobblétét, a társadalom helyes megszervezését alkalmas megteremteni. Az élet azonban nem kör, amelynek minden pontja egyetlen távolságba volna a közösség szolgálatától, mint központból; a jogrend sok fókusu geometriai test; ezért van, hogy egyik-másik alapvető kérdésre könnyű megmondani azt a viszonylatot, ami a szóbanforgó kérdést a közösség boldogulásának centrumában levő gondolatával összekapcsolja, könnyű megmondani, mint rendezendő el a kérdés, hogy a közösség boldogulásával összhangban legyen. Távlabbi vonatkozású kérdések mikénti elrendezése már nem önmagától adódó. Az első fokú egyenletnek több gyöke (megoldása) van, a felsőbb fokú egyenletnek már több gyöke (megoldása) van. Részletkérdésekre több megoldási lehetőség van, de „lehetőség“-nek csak az fogadható el, ami — a közösség boldogulásának legalább a megközelítésére, ha nem az elérésére alkalmas. Minden jogszabály alkotás: kísérlet a közösség boldogulásának előmozdítására, a legnagyobb mértékben alkalmas megoldás megtalálására. Hogy e legjobb megoldás kikeresésénél a bíró kötetlenül, a jogszabályokra tekintet nélkül jár-e el, vagy a tételes jogszabályok által kirajzolt ke-

reten belül keresi a legjobb megoldást — ezen különül el a szabadjogi iskola — amelyből az Interessen iurisprudenz élesen elválik, — minden egyéb iránytól. Állítható-e, hogy ezt a szerepet az a megoldás tölti be a legjobban, amely minden logikai gondolatvezetés hibátlan (logikailag hibátlan) resultátuma? Ne legyen félreértés, — nem a logika érvényrejutása ellen szólunk — de károsnak tartjuk a philosophia elvont (a mindenkori élet elhajlásokat mellőző) formalisztikus külsőleges logika egyeduralmát.

Heck írásában többször hangsúlyozza, hogy az érdekkutató jogtudományi irányzat nem egy jogfilozófiai rendszer, hanem egy tétéles jogi módszer, amelynek értéke, helytállósága nem a filozófiai kerekdedségen, hanem a gyakorlati jogtudományban való alkalmazhatóságán bírálódik el. Csak két példán akarjuk a módszer gyakorlati értékét (és egyben a logikai következtetés károságát) illusztrálni.

a) Bírói gyakorlatunk kimondja, hogy egyetemleges adóstársaság esetén az egyik adós fizetésével a kötelem megszűnik és a fizető adósra a követelés nem is engedményezhető. A tétel nem a követelés engedményre való alkalmasságát tagadja meg, nem az incessibilitást rendeli el — hanem csupán levonja a fizetésnek (teljesítésnek) kötelemszüntető határozatának logikai következtetését. A tétel tehát nem jogi parancs, amelyben a törvényhozónak abbéli akarata nyilvánul meg, hogy az életviszony ekként rendeztessék el, hanem csak az életviszonytól függetlenül megállapított jogelvnek (logikai elvnek) eseti alkalmazása, hogy — ami nincs (megszűnt), a felett érvényesen rendelkezni nem lehet. A kötelem megszűnésének az engedmény kizárására vezető logikai tétele megkívánja a teljesítés ténybeli előfeltételét. A logikai elv tehát nem állana útjában annak, hogy az egyik egyetemleges adóstárs — ahelyett, hogy a tartozást kifizetné, — a követelést megvegye — és a vétel címén a teljesítés hiányában érvényben maradó követelést magára engedményeztesse. Igen ám — de a követelésnek magára való engedményeztetése és ez alapon a hitelező jogán való fellépés érdemben az adóstársak egymásközötti intern viszonyából folyó tehermegosztásnak épügy sérelmére válik. Ha tehát az intern viszonyból eredő érdekek védelmét, az ezt tartalmazó jog megkerülését tartjuk szem előtt — és az érdekvédelmet tekinti irányadónak az érdekkutató jogtudomány — akkor az engedmény tilalmazására akkor is szükség van, ha az logikailag a követelésnek a teljesítés folytán való megszűnéséből nem folyik is. A hangsúly nem azon van, hogy megszűnt követelés nem engedményezhető — hanem azon, hogy az egyetemleges adóstárs javára szóló engedményezéssel a több adós ne üttessék el az intern viszony alapján őt az adóstárssal szemben megillető jogoktól. Így fogva fel a kérdést a hivatkozott gyakorlat, több, mint egy logikai tétel alkalmazása, és a tétel indokolása nem gátolná meg a követelésnek az adóstárs általi megvételt és reá való engedményezést.

A gyakorlatilag helyes megoldásra csak a szóban forgó érdek irányítása útján juthatunk el.

b) A számú ismert kúriai határozat a záloghitelezőtől megtagadja azt a jogot, hogy a zálogba adott részvény alapján a szavazatjogot ő gyakorolja. A határozat ehhez az állásponthoz úgy jut el, hogy az ily megállapodást erkölcstelen ügyletnek minősíti. Ez az álláspont értékelés eredménye. Minden értékelés eo ipso az érdekkutató jogtudomány irányába esik — de van a határozatnak egy tisztán logikai tétele is, hogy a szavazati jog a részvénytulajdonost illeti, és a zálogbirtokost tulajdonjog híján a szavazatjog meg sem illetheti. A szavazatjognak a tulajdonjog függvényeként való felfogása egymagában nem akadályozza annak, hogy a hitelező a szavazatjog gyakorlati lehetőségéhez eljusson. Ha az adós részvényeit nem zálogul köti le, hanem tulajdonul engedi át, (Sicherungsübereignung), akkor a szavazatjog a tulajdonhoz kapcsolva átszáll a hitelezőre. Viszont: ha a határozat erkölcstelen ügyletnek mondja a szavazatjog átruházását is felőlelő zálogjogi lekötést — úgy a turiptudo megállapítása nem a logikai hibáságon alapszik, hanem az ügyletnek tartalmi elbírálásán. A tartalmi elbírálás szempontjából pedig a zálogjogi lekötés felcserélése a tulajdonjogi átruházással (és e révén a logikai hibától való mentesülés) nem változtathat az elbíráláson. Ha erkölcstelen az adós kezének túlságos megkötése, szavazatjogának elvonása, úgy ez az erkölcstelenség talán fokozottabban áll meg, ha zálogjog helyett a tulajdonjogot ruháztatja magára a hitelező. Csakhogy a biztosítéki tulajdonjog-átruházás érvényességét gyakorlatunk elismeri, MMT ugyancsak megengedi. Világos elentét! Merő formalizmus, ha a biztosítéki tulajdon átruházása esetén a szavazatjog átszállása a jog sima országútján akadálytalanul történhetik, zálogjogi átruházásnál pedig — az erkölcstelen ügylettől függetlenül, dogmatikai okokból se történhetik meg a szavazatjog átszállása.

Messzire eltávolodtunk Kausér fejtegetéseitől — de alapvető elvi kérdések tisztázása amúgysem történhetik meg egyes kiragadott részlet ellenében kifejtett más irányú vélemény előadásával. Kausér füzete kiindulópontul szolgált arra, hogy a ma legaktuálisabb módszertani kérdésben egynéhány megjegyzéssel a magunk — a szerzővel ellentétes — álláspontját kifejtjük.

B. S.

A német birodalom jellegzetes jogszabályai. Irta: *Dr. Toth László* budapesti kir. törvényszéki bír. Dr. Toth László kir. törvényszéki bír. munkája a magyar jogászvilág előtt egészen újszerű kérdéseket dolgozott fel. Újszerű nekünk a német birodalom jogszabályainak gyűjteménye nemcsak azért, mert a német törvényhozás módja és a törvényalkotás iránya teljesen különbözik a magyar törvényalkotástól és így a magyar jogásznak idegen, ha-